

ВОЛОДИМИР ЯКОВИЧ МОКЛЯК

ГОЛОВА СФГ «ДОСЛІДНЕ»

ДОСЬЄ

Назва: СФГ «Дослідне»

Місцезнаходження:

с. Веселий Поділ, Семенівський район, Полтавська область

Створено: 2003 рік

Спеціалізація: рослинництво – застосування технології No-till

Загальна площа земель:
2000 гектарів

всі випадки життя. Міркував так: навіть якщо у мене не піде нульова технологія, то нову сівалку однаково зможу застосовувати. Так я і зробив.

А.: Чи були якісь труднощі при переході?

В. М.: Жодних.

А.: А психологічні?

В. М.: Були скептики, які говорили, що нові сівалки не сіятимуть, врожайність знизиться. Тим не менш, сівалки відмінно посіяли. У той рік ми отримали 40 ц/га соняшнику, 119 ц/га кукурудзи. Тоді й рік був вдалий. А потім, звичайно, були різні роки.

Спочатку я не вірив, коли мені говорили, що при застосуванні нульової технології немає бур'янів. Втім, після її впровадження на полях господарства сам переконався, що кількість бур'янів не збільшилась і середня врожайність не впала. Навпаки, після переходу на No-till кількість бур'янів зменшується з кожним роком. Адже я не вивертаю із ґрунту нові, а ті, що були на поверхні, вже знищив. Можливостей для бур'янів стало набагато менше. Сам дивуюся – поля стали чистішими.

А.: Які спостереження зараз, через 5 років?

В. М.: Якщо чесно, коли весна – нудить від No-till. Дивлюсь: сусіди

ЗНИЗИТИ ВИТРАТИ – ЗБЕРЕГТИ ВРОЖАЙ

Володимир Якович Мокляк заснував СФГ «Дослідне» ще понад 13 років тому. За цей час пройдено шлях від невеликого господарства з вирощування баштанних культур та овочів до сучасного багатопрофільного підприємства з площею земель понад 2000 га. Володимир Мокляк – агроном за освітою, кандидат сільськогосподарських наук, здобув визнання як один із найбільш передових дослідників технології No-till у Полтавській області. У його господарстві закладено багаторічні дослідні порівняння традиційної та нульової технологій. Інтерв'ю було підготовлене за сприяння Михайла Драганчука, фермера та ентузіаста впровадження технології No-till.

А.: Володимир Якович, з чого почалося освоєння технології No-till?

В. М.: Мене завжди цікавило і цікавить все нове. Втім, коли в Україні почали говорити про нульову технологію, я не сприйняв її одразу. Так тривало рік, два, а може, й три – вже не пам'ятаю. Хотілося спочатку дізнатися про неї більше. За цей час я побував на різних виставках і семінарах, кілька разів з'їздив у компанію «Агромир», яка спеціалізується на нульовій технології. Також відвідав Фредеріка Шавін'ї в Черкаській області, був в компанії «Агро-Союз» у Дніпропетровській області. Літав у Аргентину та Бразилію.

Спочатку я вивчав теоретично, що воно таке, і врешті-решт зацікавився «ноу-тілом» остаточно. Я зрозумів, що є сенс зайнятися цим всерйоз, але для цього потрібна відповідна техніка. Спочатку хотів купити невелику сівалку і спробувати на невеликій площі. Потім подумав: що я з нею буду робити далі? Вона і не туди, і не сюди. Зачекав ще рік, зібрав більше коштів і вже як вдарив, то вдарив (посміхається).

Я став розглядати варіант придбання універсальної сівалки на

вже сіють кукурудзу, соняшник, а ми не можемо – вогко. І тільки через 6–7 днів або й пізніше пробуємо сіяти. Пішло! Ура! Але це вже під 1 травня. Люди вже закінчують сіяти кукурудзу, а ми тільки починаємо.

Потім сходи з'являються. Подивлюсь: у сусідів кукурудза вже зійшла, а ми тільки сіємо. Там вже 3–5 листків! А ми тільки до 9 травня закінчуємо сівбу.

Насіння потрапило у ґрунт, вкритий мульчею. Під нею ще холодно. Сходи довго розвиваються. Цей розрив спостерігається й на сої – на оранці рослини вже по пояс, а на No-till тільки розвиваються.

Якщо хто не займався нульовою технологією, покажи йому ці поля навесні – він нізащо не почне нею займатися. Покажи восени – на другий рік буде вже в нього.

У 2015 році такого контрасту не було, і оранка на деяких полях могла перемогти No-till за рахунок того, що було 2–3 тижні розриву навесні, потім дощі у травні-червні, плюс у липні подекуди – і цього вистачило. В результаті там раніше посіяли і волога була. А у нас – пізніше сіяли і не вистачило хоча б одного дощу наприкінці липня. В 2014-му ефект від No-till був яскраво виражений – краще, ніж по оранці. По нульовій у нас стояло все гарне, а по оранці висохло.

У 2016 році ми плануємо зменшити ФАО кукурудзи. Сіємо пізніше, холодніше і плюс ще ФАО велике – 390. Три чинники, які дають відставання кукурудзи десь на 3 тижні.

А.: Які взагалі культури ви вирощуєте?

В. М.: Практично всі, які вирощуються в нашій зоні: ячмінь, пшениця (озима та яра), соя, соняшник, кукурудза, цукрові буряки, гречка, овочі.

А.: З яких міркувань такий великий набір культур?

В. М.: Це ж Полтавська область. Тут все росте (посміхається).

А.: Буряк дружить з нульовою технологією?

В. М.: Цукровий буряк – це економіка, але він псує No-till. У нас він вирощується на своїх

полях і не переходить на ті поля, де застосовується No-till. Окрема сівозміна. Минулого року в нас було 200 га буряків, у цьому плануємо 270 га.

Цукровий буряк – дуже збалансована культура. Наведу приклад. На початку осені у нас пройшов дощ, випало близько 30 мм. Цей дощ вже «до лампочки» сої, кукурудзі чи соняшнику. А от бурякам дасть центнерів 150 приросту. І практично кожен рік ми це спостерігаємо. Цукрові буряки добре використовують пізню серпневу та вересневу вологу.

Моя мета щодо буряків – 700 ц/га. Це той рубіж, який я ще не переступив жодного разу, не вистачає вологи. Але під 700 ц/га ми вже добиралися. За 500 у нас практично регулярно: 570–674 ц/га. Це моя внутрішня планка, такий собі критерій професіоналізму.

А.: Часто можна почути думку, що врожайність для бізнесу – не головне?

В. М.: Урожайність – це спорт. Це цікаво. Це заводить. І справа не в грошах.

Щодо кукурудзи в мене була мета – 170 ц/га. Я її вже досягнув на окремих полях. Звичайно, хотів би і 200, але погодні умови останнім часом не балують. Середньорічна кількість опадів в нашому регіоні коливається в межах 350–470 мм. Раніше, 30 років тому, коли я пра-

цював над дисертацією, тут було і під 1000 мм, а точніше, 952,5 мм в 1981 році.

Років 5–6 тому у нас кукурудза давала 119 ц/га в заліку, а останнім часом немає умов, щороку – проблема. В 2015 році – 81 ц/га.

По пшениці врожайність теж була слабка – 48 ц/га. Засуха, згоріла. Не вистачило вологи. За 2015 рік випало 445 мм, але з них в липні – 24,5 мм, у серпні – 7 мм.

Дуже важливо, як розподіляються опади протягом року. Наприклад, у 2011 році випало 350 мм опадів, майже так само, як у 2014 році. При цих опадах в першому випадку отримали 119 ц/га кукурудзи в заліку, соняшнику – за 40 ц/га, сої – за 30 ц/га. А в 2014 році при опадах 354 мм кукурудза дала лише 32 ц/га, соя – 12 ц/га. Питається, чому? Несвоєчасне розподілення вологи.

Гречку я вирощую для пожнивних посівів. Сію після збирання ранніх зернових або ріпаку. Якщо вдається – отримуємо насіння, якщо ні – буде як покривна культура. Це теж додатковий бонус. Якщо гречка дала мед – це добре. А якщо дала ще й насіння – взагалі успіх.

А.: Які ґрунти у вашому господарстві?

В. М.: Чорноземи. Вміст гумусу – 2,5–4,5%.

«На цьому полі закладено дослід із 40 гібридами кукурудзи, з них 30 компанії «Монсанто». Досліджують, як на кожен гібрид впливають No-till і традиційна технологія. Хочуть визначити, які гібриди кращі для No-till, а які – для оранки»

Після переходу на No-till на полях збільшилася кількість поживних залишків

З'явилося більше ґрунтових черв'яків, на схилах зупинилася водна ерозія

А.: Це ті знамениті полтавські чорноземи?

В. М.: Ні, не ті. Знамениті є в окремих місцях, це – Карлівка. Раніше ґрунти були з гумусом і 4, і 5, і 6%. Але ми їх своїм обробітком довели до 3,5%. При Докучаєві (Василь Докучаєв, відомий ґрунтознавець, основоположник наукового ґрунтознавства та географії ґрунтів – Ред.) вміст гумусу взагалі був 8–10%. Це все результат процесів деградації ґрунту.

Втім, після переходу на No-till на полях збільшилася кількість поживних залишків і ґрунтових черв'яків. На схилах зупинилася водна ерозія.

А.: Як ви обирали сівалку для No-till?

В. М.: Під час моєї подорожі до Аргентини я відвідав три заводи з виробництва посівної техніки. Майже всі сівалки зроблено за одним принципом. Одна фірма на всю Аргентину виготовляє «колтер», інша – коробки передач, третя – ножі тощо. В основному самі на заводах роблять раму. Навіть висівні ящики робить фірма, яка спеціалізується тільки на ящиках. А всі вже займаються складанням.

Сівалки практично всі ідентичні, у всіх одне і те саме. Є, звичайно, дещо кращі, але дорожчі. Тоді я придбав 2 сівалки VNB: для зернових (53 ряди) з шириною захвату 10,6 м і для просапних культур (16 рядів).

Практично це було 4 сівалки – два тандеми за вартістю однієї. Скажу відверто: мене підкупила ціна. Як проміжний варіант вони мене влаштовують. Крім того, сівалки мають сигналізацію і можуть висівати два види добрив: азотні – в міжряддя (карбамід), а нітрофоску – в рядок.

А.: Задоволені її роботою?

В. М.: Спочатку був дуже задоволений. Зараз вже знаходжу претензії.

А.: Чи є вмінання соломи?

В. М.: Якщо немає якісного розподілу соломи по полю – будь-яка сівалка може мати проблеми з цим. Іноді буває, але не критично. На той момент у мене не було грошей пробувати щось інше. Я можу цими сівалками засіяти всі культури в господарстві, крім цукрових буряків. Звісно, були й кращі варіанти. Але тоді на них не вистачило коштів.

Моя сівалка, звісно ж, не досконала, багато відкриває ґрунту, а повинна якомога менше. Це має бути невидимий посів. Чим менше – тим краще. Ідеально було б, якби взагалі туди, як каже Едуард Романьков («Агро-Союз»), як уколами посіяти насіння. Але як? Поки немає таких технічних засобів.

В середньому ми сіємо 50–70 га за день, затримка за рахунок добрив. В останні роки завдяки використанню біг-бегів ми дещо

збільшили темпи. Раніше використовували звичайні мішки і одна заправка тривала близько 40 хвилин. Коли ми вносили 250 кг/га карбаміду, нам вистачало цього на 4–5 га – і знову заправка.

Дуже багато заправок – це недолік. Але карбамід має переваги. Вважаю, що це добриво найбільш ефективно за засвоєнням після КАСу. Але за однієї умови – якщо його заховати у ґрунт. Якщо карбамід почне взаємодіяти з повітрям, одразу буде багато втрат азоту. Сам переконався в цьому, коли пробував підживлювати озими цим добривом. Неможливо було зайти на поле: аміаком смердить, випаровування страшне.

Тому люди не беруть карбамід, бояться втрат азоту. У мене діюча речовина виходить дешевше. Сівалка вносить добриво на 10–12 см у ґрунт і не ближче ніж 5 см від рядка. Воно потрапляє під рослину. Засвоєння відмінне. Вносимо його навесні разом з посівом.

А.: Не менш важливим за вибір сівалки елементом нульової технології є захист рослин від шкідливих організмів. Як обирали обприскувач?

В. М.: Ступінь нашої серйозності до цього питання ви можете оцінити, подивившись на наш самохідний обприскувач – Hagie. На мою думку, це найкращий обприскувач із усіх, які на сьогодні існують.

Сівба зернових відбувається за допомогою сівалки VNB з шириною захвату 10,6 м і кількістю рядків – 53

А.: А що в ньому такого?

В. М.: Все. Швидкість, висота кліренсу, автоматика.

А.: Чи вигідно мати цей обприскувач господарству з такою площею?

В. М.: Я сам «захисник», дисертацію захищав із захисту рослин. Хімічний захист дуже важливий. Від цього іноді залежить і 30, і 50% урожаю. Якщо на буряк налетів довгоносик – питання вирішується протягом 2–4 годин. До обіду був буряк, після обіду ти прийшов – а його немає. Те саме і з хворобами. День, два – і поїзд пішов.

А.: Ціна машини не відлякувала? Для багатьох людей визначальним критерієм при виборі техніки є ціна.

В. М.: У мене такий підхід до виробництва. Купую все найдорожче. Кукурудзу, сояшник, цукрові буряки сію найдорожчим насінням.

А.: Чому?

В. М.: Тому, що туди вже все вкладено. Всі найкращі технології, що є у світі. Такі рослини швидко ростуть, там є і захист – ну, все продумано. Для прикладу: в 2014 році на ринку з'явилася нова посухостійка кукурудза фірми «Піонер», дорожча за іншу на 300–400 гривень – я одразу взяв її на 200 га. Вже спробував, як

то кажуть, «на власній шкурі». Є перевага. Адже якщо ти береш старе, ти вже у вчорашньому дні. Я купую все, що відповідає вимогам сьогодення.

Тільки приїхав із семінару – вже йде обробка препаратом з іншою мікоризою. Цей препарат дає прибавку всього 2–4 центнери кукурудзи з гектара. Але якщо у мене витрат на нього як на 0,5 центнера, то він вже себе окупає в 3 рази. Вклав туди 100 тисяч, а отримав 300 тисяч.

А.: Які особливості внесення мінеральних добрив у господарстві?

В. М.: На пшениці при посіві вносимо 100 кг складних добрив, а потім по вегетації – КАС.

По кукурудзі відразу при посіві зазвичай вносимо 250 кг/га карбаміду, 100 кг/га нітрофоски. В 2014 році я удобрив сильніше – по 600 кг/га, але посуха, і в результаті врожайність 32 ц/га. В минулому класично – 200 і 100 кг/га відповідно. Врожайність – 81 ц/га. На сояшнику даємо 80–100 кг/га стартового добрива і 150–200 кг карбаміду. Нітрофоска вноситься в посівний ряд, карбамід не ближче ніж 5 см від ряду і глибше, щоб не було опіку.

А.: Ви вирощуєте багато кукурудзи. Подобається як культура чи більше як економіка?

В. М.: Економіка. Взагалі мені все подобається. Я і сою люблю.

Кожна культура цікава по-своєму. А якщо і економіка хороша, то взагалі добре. Хоча зараз кукурудза дещо впала в ціні.

Тим не менш, не можна сидіти на якійсь одній культурі. Тому що сьогодні є ціна на одне, завтра на інше. Це називається диверсифікацією виробництва. Я вже бачив, як люди «горіли», коли сиділи на одній кукурудзі. Це дуже ризиковано. Один раз буває – врожаю нема, а ціна є, інколи навпаки. Якось у нас одного разу і урожай був за 100 ц/га, і збиток від кукурудзи. Тому чим менше ти витрачаєш на технологію без шкоди для врожаю, тим вища рентабельність. No-till є чудовим прикладом цього.

У мене є три поля, на яких по 5 га постійно ореться, а решта на технології No-till. Вже 5 років ми маємо можливість порівнювати. Таке мало де зустрінеш. Всі порівнюють поле з полем, господарство з господарством. Не можна так порівнювати. Це не науково. А тут на одному полі, в одному місці – стаціонарний дослід. Так я можу об'єктивно бачити, дала мені технологія зниження врожайності чи ні. Гірше у мене чи краще.

Я з самого першого року боявся, що, можливо, No-till не спрацює, і поки не спробував – не повірив. Боюся і зараз. Як тільки весна – знову переживання. Хто не хоче займатися No-till, нехай приїжджає до мене навесні – не буде ніколи займатися цією технологією. Я йому покажу оранку і No-till для порівняння. На початковому етапі розвитку кукурудза, сояшник та інші культури на No-till мають гірший вигляд, ніж на оранці.

Але за всі 5 років порівняння жодного разу по оранці врожайність не була вищою. Багато хто говорить, що для того, щоб No-till почав давати результат, потрібно 5 років і більше. У мене з першого року все спрацювало.

Є у нас і дослід порівняння технологій на сої. На досліджуваному полі завжди помітна межа між No-till і оранкою. Але в підсумку все вирішує врожайність. Максимально, що ми отримували по сої, це 32 ц/га. У 2015 році – 21 ц/га, відсутність опадів у липні-серпні не дала змоги вийти на більш високий урожай.

Взагалі, це чудово. Соя у мене дає 20 ц/га і у моїх колег – 20, але в мене економія. При однакових умовах – це вже фора. Я як уявлю, що восени 2000 га треба орати! 40 т з гаком солярки вилити! В нашому господарстві трактори потужні, й зорати нескладно, але як уявлю, яку роботу потрібно виконати! Коли бачу, як це роблять інші, – не заздрую. Водночас нав'язувати свою думку не хочу. Я вже пробував і зробив висновок, що кожен сам повинен до цього прийти. Людина для цього має дозріти. Я сам до переходу на «нульову» технологію 3 роки її вивчав.

А.: У вас є власне обладнання з підготовки насіння.

В. М.: Так. Це лінія Фадеева. Вібростіл і калібратор.

А.: Чому саме це обладнання?

В. М.: Кілька років тому я вимолотив сою і отримав 30% половинки насіння. На жаль, наявні у нас на той час машини не відбирали половинки. Тоді я звернувся до Леоніда Фадеева («Спецелеватор-маш»), і він запропонував мені взяти мішок сої та приїхати до нього в Харків. Він тільки пропустив насіння через калібратор, я подивився – половинки з одного боку, ціле насіння – з іншого. Відразу зрозумів – моя машина.

Для пневмовібростола привезено мною зерна було замало, там потрібен потік. Але я зрозумів, що мені потрібно. Так 3 роки тому ці дві машини з'явилися в моєму господарстві. Звісно, це ще не повна лінія, коштів на все одразу не вистачає. У Фадеева ж взагалі весь процес відбувається без ручної праці.

До цього у мене були різні машини: «Алмаз», ОВП, ОВС та інші, ще радянські зразки. Вони відпали миттєво. В порівнянні з моїм новим обладнанням – це небо і земля. Цими двома машинами я готую все насіння, що у мене є, навіть люцерну і фацелію.

Спочатку зерно калібрується за крупністю, фракцією. Після калібрування за фракцією пневмовібростіл відбирає насіння за питомою вагою. Тобто відбираються насінини і великі, і важкі, найкращі з кращих. Тут можна провести певну аналогію з людьми – якщо

будуть боротися більш здоровий і слабший, то зазвичай здоровий перемагає слабшого. Так само і з насінням. Якщо змішувати різні за схожістю, енергією, силою, то сильніші переможуть слабших. Це конкуренція. Якщо ж ти відібрав однакове за крупністю і масою насіння, то все воно має однакові можливості для проростання і розвитку. Це робиться для того, щоб сходило відразу все, а не так – спочатку одне, потім друге, потім третє. Сходи з'являються в один день, тому що зерно все однакове. Насінини борються, як спортсмени, – в одній категорії.

Отож, на виході ми отримуємо насіння практично однакового розміру з однаковою масою, одне в одне. І, найголовніше – наше обладнання не завдає йому жодних травм.

Все насіння у нас зберігається в біг-бегах, щоб воно ніде не травмувалося. Після того, як його очистили, більше немає ніяких шнеків. Найкращі умови зберігання, згідно зі світовою практикою, – це або біг-беги, або дерев'яні ящики.

Якщо розглядати пшеницю, то першу і другу фракції ми використовуємо на насіння, а третя і четверта йдуть на продовольчі та фуражні цілі. 1 і 2 фракція не змішуються між собою і зберігаються в окремих біг-бегах.

А.: Ви створюєте ставки біля виробничої зони господарства. Це для бізнесу?

В. М.: Ні. Навколо них із часом хочу посадити садок з різними плодовими деревами. Риба, сад – це для душі. Для чого ми робимо бізнес? Для того, щоб мати якийсь задоволення. Не тільки матеріальне, а й духовне. Звісно, все це потребує певних фінансових затрат, але якщо є можливість – чому не зробити? Я сам все це люблю. Мені іноді задають питання мої співробітники з цього приводу. Ну, добре, не зробив би я того ставка, чи не посадив садок, тоді ти черства людина – працюєш як робот. Поїв, зробив роботу, знову поїв – замкнутий кругообіг. І все. А для чого ще людина живе? Той співає, той танцює, той спортом займається. Окрім роботи, є маса інших занять для душі. Так, можливо, вони не приносять грошей,

Апі-будинок – для душі та тіла: заспокоює, лікує, надає нових сил

але роблять світ кращим. Є такий вислів: краса врятує світ! Напевно, часточка правди в цьому є. Ну, приїхали б ви сюди, а тут канави, бур'яни – і що це таке?

А.: Напевно, це теж свідчить про рівень господарювання.

В. М.: Треба жити не тільки однією роботою. Є у нас іще одна цікава споруда для душі й тіла, називається апі-будинок. У сучасній медицині є такий напрямок – апітерапія. Він спрямований на лікування людини за допомогою продуктів бджільництва. Конструктивні особливості апі-будинку дають змогу людині перебувати немовби всередині бджолиної сім'ї, вдихати повітря, що виходить із бджолиних сімей, яке насичене ароматами меду, воску, прополісу. Це заспокоює, лікує і надає нових сил.

А.: На завершення нашої розмови що б ви порадили тим аграріям, які тільки починають освоювати нульову технологію?

В. М.: Я не раз про це думав. Були колеги, які разом зі мною починали їздити на різні семінари. Але потім проходить час і хтось із них каже: «Мені це нецікаво. Я не буду цим займатися».

Значить, він не розкрив тему повністю або побачив щось інше. Думає – навіщо мені ризики? Я звик до класики, до гарантованих врожаїв. І не треба нічого придумувати, змінювати. Я отримую такий урожай і мені вистачить того, що я маю.

А так – попереду у нього невідомість. Така, як і в мене була. Вийде чи не вийде? Настане час, він побачить різницю у тебе, у мене, у інших. Але для цього треба дозріти. І чим гірші будуть роки за вологою, тим швидше життя змусить його задуматись. 🌱